

Asia: VN/33125/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain ja rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan, että maanpuolustuksellisesti tärkeä vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistava, käsittelevä tai varastoiva tuotantolaitos voitaisiin toteuttaa ilman kaavoitusta rakentamisluvan sijoittamislupakäytännöllä. Tämän kaltaiset laitokset eivät ole alueidenkäytön kannalta vähäpätöisiä eivätkä niiden vaatimat maa-alat ole pieniä. Varoalueineen niiden pinta-ala on kymmenistä satoihin hehtaareihin, jopa enemmänkin. Kuten esityksessäkin todetaan, kaavoituksella ja maankäytön suunnittelulla on keskeinen rooli tuotantolaitoksen sijoitussuunnittelussa ja onnettomuuksien vaikutuksien estämisessä. Kaavoituksen tarkoituksena on luoda ennakoitavaa, suunnitelmallista ja yhteensovittavaa alueidenkäyttöä, jossa eri maankäyttötarpeet ja muut tarpeet otetaan huomioon. Vaarallisia kemikaaleja käsittelevä ja varastoiva tuotantolaitos voi rajoittaa ympäristönsä alueidenkäyttöä ja rakentamista onnettomuusvaikutuksiensa vuoksi. Vaikka sijoittamisluvan kohteena olevat tuotantolaitokset olisi pääsääntöisesti tarkoitus sijoittaa kaavoitetun alueen ulkopuolelle, tullaan sijoittamisella rajoittamaan näiden alueiden tulevaa maankäyttöä. Esityksessä ehdotettu, kaavoituksen ohittava kehitettävä menettely, jolla varataan alueita tiettyyn käyttöön, sivuuttaa kaikki muut näihin alueisiin liittyvät suunnitelmat ja intressit. Syke näkee, että ehdotus osaltaan jatkaa viimeaikaista huolestuttavaa rakentamislain muutoksilla toteutettua lainsäädännön kehitystä. Ohituskaistan suominen jälleen yhdelle maankäyttömuodolle johtaa siihen, että edelleen vähennetään kunnan kaavoituksen merkitystä demokratian paikallisen toteutumisen perustoimintana sekä lainsäädännössä korostettuun osallisuuteen ja osallistumiseen liittyviä, kansalaisyhteiskunnan kannalta tärkeitä toimintoja. Suunnitelmallisen ja pitkäjänteisen alueidenkäytön suunnittelun sivuuttava toiminta rapauttaa luottamusta näiden maanpuolustuksen kannalta tärkeiden hankkeiden edistämiseen. Suuronnettomuusvaarallisten tuotantolaitosten sijoittaminen ilman kaavoitusta mitä todennäköisimmin vähentää niiden hyväksyttävyyttä. Lopputulos olisi parempi, jos maanpuolustuksellisesti tärkeiden, vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavien, käsittelevien tai varastoivien tuotantolaitosten alueiden varaaminen olisi osa kuntien normaalia alueidenkäyttöprosessia, kaavoitusta.

Esityksen 75§:ssä ehdotetaan, että eräiden maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamislupien yhteydessä rakentamishankkeeseen ryhtyvän velvollisuutena olisi selvittää kaavoitusta vastaavasti suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset. Samoin ehdotetaan, että vaikutusten arviointi olisi yhtä kattavaa kuin kaavoituksen yhteydessä. Kuulemisen ja tiedottamisen ehdotettu pykälä 63 b § takaa kuitenkin rajallisemmat osallistumismahdollisuudet kuin kaavoitushankkeissa. Ehdotettu järjestely on omiaan hämärtämään yhteisen ympäristön suunnittelun periaatteita ja osallistumista. Ehdotuksen tavoitteena on uuden, nopeamman lupakäytännön luominen maanpuolustuksen kannalta tärkeiden tuotantolaitosten toteuttamiselle ohittamalla kaavoitusprosessi. Kaavoitusprosessi itsessään ei ole hidas, vaan siihen liittyvät valitukset voivat hidastaa prosessia. Jos valittamisprosessien kesto on ongelma, voidaan siihen tehokkaimmin vaikuttaa lisäämällä hallinto-oikeuksien resursseja. Olisi myös syytä arvioida, voitaisiinko esityksen mukaisten hankkeiden aluevarauksia kaavoittaa riittävä määrä jo ennakolta ja näin mahdollistaa niiden toteuttaminen tarvittaessa hyvinkin nopeasti.

Suomi on ratifioinut valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevan Espoon sopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan, jota sovelletaan kaavoja koskeviin menettelyihin. Syke toimii sopimuksen mukaisena yhteyspisteenä (Point of Contact). Esityksen mukaan on mahdollista, että tuotantolaitoksen sijoittamislupaa tai kaavoitusta varten on tehtävä hankkeen ympäristövaikutusten arviointi. Hallituksen esityksen tekstiä tulisi täydentää siltä osin, voisiko jollain tällaisella hankkeella olla todennäköisiä merkittäviä rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, jolloin Espoon sopimuksen kuulemismenettelyt voisivat tulla sovellettavaksi. Esityksessä mainitaan esimerkiksi naapurikunnankuuleminen ja osassa Suomea tämä tarkoittaisi rajat ylittävää kuulemistä.

Oinonen Kari

Suomen ympäristökeskus SYKE - Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet ryhmäpäällikkö Kari Oinonen, yksikönjohtaja Jenni Juslén ja tutkija Uula Saastamoinen